

# AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN İLK YARDIM BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF FIRST AID KNOWLEDGE LEVELS OF AFYON KOCATEPE UNIVERSITY PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TEACHER DEPARTMENT STUDENT

Özge ERDOĞAN<sup>1</sup>, Mehmet YILDIZ<sup>1</sup>, Ümit DÜNDAR<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

<sup>2</sup>Afyon Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

## ÖZ

**AMAÇ:** Beden eğitimi öğretmenleri okullarda sıklıkla ilk yardım müdahaleleri ile karşılaşmaktadır. Bilinçli ve eğitim almış kişilerce yapılan ilk yardım uygulamalarının hayat kurtardığı ve iyileşmeyi hızlandırdığı bilinen bir gerçektir. Bunun için beden eğitimi öğretmenlerinin iyi bir ilk yardım bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Literatürde gerek aday gerekse de aktif görevdeki beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeyleri ile ilgili sınırlı sayıda bilgi bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Afyonkarahisar özelinde beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesidir.

**GEREÇ VE YÖNTEM:** Çalışmaya Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde okuyan 120 öğrenci (yaş: 20.64±1.75 yıl) gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların %36.7'sini kadın öğrenciler oluştururken, %63.3'ünü ise erkek öğrencilerden oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcılara iki bölümden oluşan anket çalışması yaptırılmıştır. Birinci bölüm 13 sorudan oluşan katılımcıların demografik özellikleri ve tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yardımcı olan sorulardan oluşurken, ikinci bölüm 16 adet çoktan seçmeli sorudan oluşan ve katılımcıların ilk yardım bilgi düzeylerini belirlemeye yardımcı olan bilgi sorularından oluşmaktadır. Çalışmada verilerin normal dağılım göstermesinden (Kolmogorov-Smirnov) sonra gruplar arası karşılaştırmalar için bağımsız değişken t testi ve ANOVA testleri uygulanmıştır. Verilerin ortalama ve standart sapma değerlerinin yanında frekans ve yüzde değerleri tespit edilmiştir. Bunun yanında karşılaştırmalarda etki büyüklüğü Cohen d standartlarına göre hesaplanmıştır.

**BULGULAR:** Çalışma sonunda, Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencilerine uygulanan anket sonuçlarına göre ailesinde sağlık personeli olanlar (11.07±9.63), daha önce ilk yardım kursu alanlar (10.86±2.41) ve ilk yardım sertifikası olanların (okulda 11.53±2.48) sorulara daha çok doğru yanıt verdikleri görülmüştür. Bununla beraber, tüm katılımcıların 16 bilgi sorusundan 10.16±1.93'üne doğru cevap verdiği ve başarı oranının %63.5 olduğu tespit edilmiştir.

**SONUÇ:** Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ilk yardım bilgilerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında yükseköğretim kapsamında verilen ilk yardım derslerinin ders saatlerinin arttırılmasının yanında, beden eğitimi öğretmeni olarak atanan adayların adaylık süresince konusunda uzman kişiler tarafından ilk yardım dersinin uygulamalı olarak verilmesi önerilmektedir.

**ANAHTAR KELİMELE:** Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, ilk yardım, bilgi düzeyi

**Geliş Tarihi / Received:** 22.07.2019

**Kabul Tarihi / Accepted:** 20.08.2019

**Yazışma Adresi / Correspondence:** Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILDIZ

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

**E-mail:** mehmetyildiz@aku.edu.tr

**Orcid No:** 0000-0003-3481-7775

## ABSTRACT

**OBJECTIVE:** Physical education teachers often face first aid interventions in schools. It is well known that first aid practices by conscious and well educated people save lives and help recovery. Therefore, physical education teachers need to have good first aid knowledge. In the literature, there is limited information about first aid knowledge levels of both candidate and active physical education teachers. The aim of this study is to determine first aid knowledge levels of students studying physical education and sports teaching in Afyonkarahisar.

**MATERIAL AND METHODS:** 120 students (age: 20.64±1.74) who were participated from Afyon Kocatepe University, School of Physical Education and Sports, Department of Physical Education and Sports Teaching voluntarily. While 36.7% of the participants are female students, 63.3% are male students. In this study, a questionnaire consisting of two parts was applied to the participants. The first section consists of 13 questions to help determine the demographic characteristics and descriptive characteristics of the participants, while the second section consists of 16 multiple choice questions and information questions that help determine the level of first aid knowledge of the participants. In the study, independent sample t test and ANOVA tests were applied for comparisons between groups due to normal distribution of data (Kolmogorov Smirnov). Besides the mean and standard deviation values, frequency and percentage values of the data were determined. In addition, the effect size was calculated according to Cohen d standards.

**RESULTS:** At the end of the study, according to the results of the questionnaire applied to the students of Physical Education and Sports Teaching Department of Afyon Kocatepe University, those who have health officials in their families (11.07±9.63), who have taken first aid course (10.86±2.41) and first aid certificate. (11.53±2.48 in school) were found to be more accurate answers to the questions. On the other hand, it was found that all participants answered 10.16±1.93 of the 16 information questions and the success rate was 63.5%.

**CONCLUSIONS:** As a result, first aid knowledge of Afyon Kocatepe University Physical Education and Sports Teaching Department students was found to be medium level. In the light of these findings, in addition to increasing the hours of first aid courses within the scope of higher education, it is recommended that the first aid courses be given by the experts who are appointed as physical education teachers by the experts during their candidacy.

**KEYWORDS:** Physical education and sports teaching, first aid, knowledge level

## GİRİŞ

Yetişkin ve çocuklar arasında sadece anatomik, fizyolojik ve psikolojik gelişim açısından değil, aynı zamanda çeşitli yaralanma ve hastalıklara maruz kalma açısından da farklar bulunmaktadır (1). Çocukların beden kütleleri yetişkinlere göre küçük, ciltleri daha hassas ve hava yolları daha dardır. Ayrıca daha hareketli bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte koordinasyon yetenekleri, ince motor hareket becerisi ve tehlikeyi fark edebilme becerileri tam olarak gelişmemiştir (2, 3). Bu durum çocukların yaralanma riskini arttırmaktadır (4).

Çocukluk yıllarında karşılaşılan kazaların sonucunda oluşan istemsiz yaralanmalar, küresel bir halk sağlığı sorunu olup ölüm ve engelli yaşam nedenleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır (5, 6). Tüm dünyada her yıl en az 875 000 18 yaş altı çocuk istemsiz yaralanmalar nedeniyle ölmekte ve bu ölümlerin %95'inden fazlası düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmektedir (7). Kazalardan kaynaklanan travma, en sık görülen dördüncü ölüm nedenleri arasındadır (8). Bununla beraber kazalar, 7-14 yaş arasındaki çocuklar arasında en yaygın ölüm nedenidir (% 20-60). Yaralanmalar çocukluk çağının ilk dört yılında daha çok ev kazaları şeklinde görülürken, bu yaştan sonra okul kazalarının ağırlığının arttığı görülmektedir (9). Çocuklar enerjilerinin yüksek olduğu gündüz saatlerinin önemli bir bölümünü yarılarında ebeveynleri olmadan okullarda geçirmektedir. Bu durum ilk yardım gerektiren durumların sıklıkla okul ortamlarında görülmesine yol açmaktadır. Birçok gelişmiş ülkede okullarda ilk yardım ve sağlık hizmetleri doktor ya da hemşireler tarafından verilmektedir. Ülkemizde kanun maddesiyle çalışan işçi sayısı ve işin mahiyetine göre iş yerlerinde ilk yardımcı bulundurulması zorunlu kılınsa da (10), bazı yatılı ve özel okullar dışında ilk yardım uygulamaları öğretmenler tarafında uygulanmaktadır.

Literatürde çocuklarda görülen yaralanmaların %88'inin direk fiziksel bir aktiviteyle ilişkili olduğu, bunun %20'sinin ise okullarda meydana geldiği bildirilmiştir (11). Bu durum okullarda sınıf ortamından ziyade beden eğitimi dersi ve teneffüslerde daha fazla yaralanma riskini gös-

termektedir. Beden eğitimi dersi yapısı gereği tüm öğrencilerin katılımının olduğu fiziksel aktivitelerden ve oyunlardan oluşmaktadır. Bu durum düşme, çarpışma, bayılma vb. riskleri beraberinde getirmektedir. Ayrıca ders dışı yapılan sportif amaçlı çalışmalarda spor sakatlıkları ile karşılaşma riskini arttırmaktadır. Bununla beraber lisans programlarında ilk yardım dersi alan tek öğretmenlik branşının beden eğitimi öğretmenlerinin olması okulda meydana gelen bir yaralanma olayında beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım uygulamasını zorunlu kılmaktadır (12).

Sonuç olarak, okullarda beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım uygulaması ile karşılaşma durumları diğer öğretmenlik branşlarından çok daha yüksektir.

Bilinçli ve eğitim almış kişilerce yapılan ilk yardım uygulamalarının hayat kurtardığı ve iyileşmeyi hızlandırdığı bilinen bir gerçektir. Bunun için beden eğitimi öğretmenlerinin iyi bir ilk yardım bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Literatürde gerek aday gerekse de aktif görevdeki beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeyleri ile ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı Afyonkarahisar özelinde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesidir.

## GEREÇ VE YÖNTEM

### *Katılımcılar*

Bu çalışmaya Ekim 2017 – Ocak 2018 tarihleri arasında Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde okuyan 76 erkek ve 44 kız toplam 120 öğrenci (yaş: 20.64±1.75 yıl) gönüllü olarak katılmıştır.

Öğrencilerden 35 kişi (%29.2) 1. sınıfta öğrenim görürken, 31 kişi (%25.8) 2. sınıf, 29 kişi (%24.2) 3. sınıf, 25 kişi (%20.8) ise 4. sınıfta eğitim gören öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem seçimi randomizasyon (rastgele seçim) ilkesine göre yapılmıştır.

*Dışlanma Kriterleri:* Üniversite okuyan öğrencilerimizin yaş aralığı genellikle 18-25 yaş olduğundan ve 18 yaş ve üzerinde olan birey yasal olarak erişkin kabul edildiği için üniversitede okuyan 25 yaş ve üstü öğrenci sayısının da az olabileceği göz önünde bulundurularak çalışmaya 18 yaşından küçük ve 25 yaşından büyük olan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencileri dahil edilmemiştir.

### **Araştırma Modeli**

Araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Genel tarama yöntemi; "çok sayıda elemanlardan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir" (13).

### **Veri Toplanması**

Araştırma da veri aracı olarak literatür taraması sonucunda elde edilen ve Tomruk tarafından uyarlanan anket formu kullanılmıştır (14). Anket formunun Cronbach's Alpha değeri 0,723 olarak tespit edilmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; 13 sorudan oluşan, katılımcıların demografik ve tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yardımcı olan sorulardan oluşurken, ikinci bölüm 16 adet çoktan seçmeli sorudan oluşan ve katılımcıların ilk yardım bilgi düzeylerini belirlemeye yardımcı olan bilgi sorularından oluşmaktadır. 16 adet sorudan oluşan çalışma formu, temel yaşam desteği ve ilk yardım kitaplarından yararlanılarak hazırlanmıştır (15, 16).

Soruları yanıtlamadan önce başarı testine katılan tüm öğrencilere anketin uygulanış amacı ile ilgili ön bilgilendirme yapılmıştır. Kabul edenlere bilgilendirilmiş gönüllü olur formu esas alınarak çalışma ile ilgili detaylı bilgiler verilip onayları alınmıştır.

Çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler 20'şer kişilik gruplar halinde dersliklere alınmıştır. Sorular yanıtlamadan önce katılımcılara her sorunun bir adet cevabı olduğunu ve herhangi bir soru hakkında fikirleri yoksa fikrim yok şikkını işaretleyecekleri bildirilmiştir.

Bu kişilerden öncelikle yaş, cinsiyet, ilk yardım kursu alıp almadığı, ilk yardım sertifikasının olup olmadığı, ehliyetinin olup olmadığı varsa kaç yıldır olduğu ve birlikte yaşadığı birinci derece akrabalarında doktor, hemşire sağlık memuru gibi sağlık personeli olup olmadığı sorularını içeren demografik ve tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yardımcı olan anket formunu doldurmaları istenmiştir.

Sonrasında ilk yardım düzeyini belirlemek için hazırlanmış olan 16 adet çoktan seçmeli bilgi sorularını yanıtlamaları istenmiştir. Sorular yanıtlanırken kişilere herhangi bir yardımda bulunulmamıştır. Anket formu ve sorular yanıtlandıktan sonra formlar katılımcılardan alınırken yanıtlanmamış olan anket sorusu veya bilgi düzeyi sorusu olup olmadığı o anda kontrol edilerek katılımcılardan boş kalan yerleri de doldurması ve eğer birden fazla yanıtları varsa da kendilerine en doğru gelen yanıtlardan birini tercih etmeleri istenmiştir.

### **Verilerin Analizi**

Yukarıda belirtilen ölçüm araçları ile yapılan ölçümlerden elde edilen veriler SPSS 18.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendikten sonra parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Gruplar arası karşılaştırmalar için Bağımsız Örneklem t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin ortalama ve standart sapma değerlerinin yanında frekans ve yüzde değerleri tespit edilmiştir. Anlamlılık değeri olarak  $p < 0.05$  değeri alınmıştır. Etki büyüklüğünün belirlenmesi için Cohen d değerleri hesaplanmıştır. Cohen d değerleri düşük ( $0.00 \leq d \leq 0.49$ ), orta ( $0.50 \leq d \leq 0.79$ ), ve büyük ( $d \geq 0.8$ ) olarak sınıflandırılmıştır.

### **ETİK KURUL**

Çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay (2011 KAEK 2) alınarak gerçekleştirilmiştir.

## BULGULAR

Katılımcıların 16 sorudan oluşan ilk yardım başarı testinde doğru cevapların ortalaması 10,16 ve başarı oranı %63.5 olarak tespit edilmiştir (Tablo 1).

**Tablo 1:** Katılımcıların ilk yardım başarı testindeki doğru ve yanlış şıkların frekans ve yüzde dağılım tablosu

	F	%
1. İlk yardımın amacı nedir?	doğru 92	76,7
	yanlış 28	23,3
2. Olay yerinde öncelikle yapılması gerekli uygulama ne olmalıdır	doğru 61	50,8
	yanlış 59	49,2
3. Bilinçsiz bulunan kişiye ilk ne yapılır?	doğru 66	55,0
	yanlış 54	45,0
4. Bilinçsiz bulunan bir kişinin solunum yolunu en sık tıkanan nedir?	doğru 80	66,7
	yanlış 40	33,3
5. Suni solunum nedir?	doğru 58	48,3
	yanlış 62	51,7
6. Suni solunumun etkinliğini değerlendirmek için neye bakılır.	doğru 76	63,3
	yanlış 44	36,7
7. Yetişkinde kalp masajı hangi bölgeye uygulanır?	doğru 73	60,8
	yanlış 47	39,2
8. Solunumu ve nabızı olmayan yetişkin bir kişiye suni solunum, kalp masajı sayılarını ne kadar olmalıdır?	doğru 61	50,8
	yanlış 58	49,2
9. Solunumu durmuş bir kişiye, nefes alması için müdahale etmekte gecikildiğinde ölüm ortaya çıkar. Bunu önlemek için kişiye en geç ne kadar sürede soluk verilmelidir?	doğru 59	49,2
	yanlış 61	50,8
10. Trafik kazası sonucu bilinci açık (sizinle konuşabilen) hastaya ilk ne yapılır.	doğru 71	59,2
	yanlış 49	40,8
11. Başını çarpmış, burun ve kulaktan kanaması olan kişiye ne yapılır?	doğru 75	62,5
	yanlış 45	37,5
12. Diz bölgesinden ateşli silahla yaralanmış ve fişkuran kanaması olan kişiye ilk ne yapılır?	doğru 73	60,8
	yanlış 47	39,2
13. Karınıda bıçak saplanmış halde bulunan bir kişiyle karşılaştığınızda aşağıdakilerden hangisi kesinlikle yapılmamalıdır?	doğru 67	55,8
	yanlış 53	44,2
14. Banyoda baygın vaziyette bulunan kişiye ilk yapılması gereken şey nedir?	doğru 77	64,2
	yanlış 43	35,8
15. İkinci kattan intihar amacıyla atılmış bir kişi, bilinci açık, böyle bir olguda ilk ne yapılır?	doğru 65	54,2
	yanlış 55	45,8
16. Sokakta, bilinçsiz, zorlukta nefes alan ve çok keskin bir şekilde alkol kokan kişiyle karşılaştığınızda ambulans gelene kadar ilk yapılması gereken işlem nedir	doğru 59	49,2
	yanlış 61	50,8

Katılımcılara uygulanan ilk yardım başarı testinde doğru cevap oranı en yüksek olan soru %76.7 ile "İlk yardımın amacı nedir?" iken, doğru cevap oranı en düşük olan (%48.2) ile "sunî solunum nedir" sorusudur (Tablo 2).

**Tablo 2:** Katılımcıların ilk yardım başarı testi toplam puan ortalamaları ve yüzdelik başarı oranları

	n	ort ±ss	%
Toplam doğru	120	10,16± 1,93	63,5
Toplam yanlış	120	5,84 ± 1,93	36,5

Ort: Ortalama, SS: Standart sapma,

Katılımcıların ilk yardım başarı testi puan durumları bakıldığında; ilk yardım kursu alanların kurs almayanlara göre (10.86±2.41 karşın 9.69±1.32, p<0.001, d:0.60) ve ailesinde birlikte yaşadığı birinci derece akrabalarında sağlık personeli olanların olmayanlara göre (11.07 ± 2.25 karşın 9.63 ± 1.48, p<0.001, d:0.70) doğru cevap oranları istatistiksel olarak daha yüksek iken, cinsiyetler arasında ve ehliyet sahibi durumuna göre anlamlı bir fark tespit edilememiştir (Tablo 3).

**Tablo 3:** İlk yardım başarı testine katılan katılımcıların bazı değişkenlere göre doğru cevaplarının karşılaştırmalı dağılımı

	n	ort ±ss	t	p	d
<b>Cinsiyet</b>					
Kadın	44	10,25 ± 1,90			
Erkek	76	10,12± 1,95	0,359	0,720	0,06
<b>İlk yardım kursu alma durumu</b>					
Evet	49	10,86±2,41			
Hayır	71	9,69±1,32	3,399	0,001	0,60
<b>Ehliyet sahibi olma durumu</b>					
Evet	74	10,36 ± 1,89			
Hayır	46	9,85 ± 1,95	1,434	0,154	0,01
<b>Ailesinde sağlık personeli olma durumu</b>					
Evet	45	11,07 ± 2,25			
Hayır	75	9,63 ± 1,48	4,231	0,001	0,70

Ort: Ortalama, ss: Standart sapma, d: Cohen etki büyüklüğü

## TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesidir. Yapılan çalışma Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiş ve öğrencilere uygulanan 16 adet ilk yardım bilgi düzeyi sorusundan oluşan ankette başarı oranı %63.5 olarak bulunmuştur. Doğru cevap oranı (%76.7) en yüksek olan soru "İlk yardımın amacı nedir?" iken, doğru cevap oranı en düşük olan sorular (%49.2) "Solunumu durmuş bir kişiye, nefes alması için müdahale etmekte gecikildiğinde ölüm ortaya çıkar", "Bunu önlemek için kişiye en geç ne kadar sürede soluk verilmelidir?" ve "Sokakta, bilinçsiz, zorlukta nefes alan ve çok keskin bir şekilde alkol kokan kişiyle karşılaştığınızda ambulans gelene kadar ilk yapılması gereken işlem nedir" sorularıdır.

Sönmez ve ark. Isparta ilinde 110 okul öncesi öğretmenin ilk yardım bilgi düzeyini ölçtüğü çalışmasında öğretmenlerin 20 puan üzerinde ortalamalarının 11.9±2.9 (%59.5)'lik bir başarı oranına sahip olduğunu bildirmiştir (17). Yürümez ve ark.'nın Afyonkarahisar ilinde okul öncesi eğitim öğretmenleri ve usta öğreticilerinin ilk yardım bilgi düzeylerini ölçtükleri çalışmalarında katılımcıların başarı oranlarını %48.9 olarak tespit etmişlerdir (18). Nayir ve ark. Isparta ilinde ilköğretim ve liselerde görev yapan toplam 364 öğretmen üzerine yaptığı çalışmada ilköğ-



retimde görevli öğretmenlerin (%60.8) ilkyardım bilgi düzeylerinin anlamlı olarak liselerde çalışan öğretmenlerden (%56.6) oransal olarak daha fazla olduğunu tespit etmiştir (19). Tüm bu çalışmalara bakıldığında şimdiki çalışmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin başarı oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu beklenen bir durumdur. Çünkü öğretmenlik öğretim programlarında ilkyardım dersi sadece Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde haftada 2 saat olarak okutulmaktadır. Bunun yanında Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri özel yetenekle öğrenci almaları gerçekleştirdiğinden dolayı bu bölümlere spor geçmişi olan adaylar başvurmaktadır.

Sporcuların gerek müsabakalarda gerekse de antrenmanlarda sıkça spor sakatlıkları ile karşılaşmalarından dolayı ilk yardım uygulamalarındaki bilgi düzeyleri yüksek olmuş olabilir. Fakat her ne kadar aday beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeyleri diğer branş öğretmenlerinden fazla olsa da kendi içinde oransal olarak orta düzeye sahiptir. Okullarda sıkça ilk yardım uygulamaları ile karşılaşılmasından dolayı beden eğitimi öğretmenlerinin daha yüksek ilk yardım bilgi düzeyine sahip olmaları beklenir. Çünkü ilk yardım seviye testinde doğru cevap oranının en fazla teorik içerikli sorulara (ilk yardımın amacı nedir ya da bilinçsiz bulunan bir kişinin solunum yolunu en sık tıkayan nedir?" verilen cevaplar olduğu görülürken, daha çok uygulama ile ilgili soruların (Sokakta, bilinçsiz, zorlukla nefes alan ve çok keskin bir şekilde alkol kokan kişiyle karşılaşıldığında ambulans gelene kadar ilk yapılması gereken işlem nedir ya da solunumu durmuş bir kişiye, nefes alması için müdahale etmekte gecikildiğinde ölüm ortaya çıkar. Bunu önlemek için kişiye en geç ne kadar sürede soluk verilmelidir?) doğruluk oranlarını düşük olduğu görülmektedir. Şimdiki çalışma ile paralel olarak Sönme ve ark. yaptığı çalışmada da teorik bilgilerin doğru cevaplama oranı çok daha yüksek iken, detaylı bilgi gerektiren sorularda doğru cevap oranı düşmektedir [köpek ısırıklarında yaralı bölgenin en az 5 dakika süreyle sabun ve suyla yıkanması gerektiği (n=18, %16.4), yüksekten düşen çocuğun hareket ettirilmemesi gerektiğine ilişkin bilgi (n=23, %20.9)] (17).

Bu durum ilk yardım teorik bilgisinin yanında uygulamalı olarak bilginin verilmesini önemi göstermektedir.

Şimdiki çalışmada elde edilen bir diğer önemli bulguda, daha önce ilk yardım kursu alanların kurs almayanlara göre ve ailesinde birlikte yaşadığı birinci derece akrabalarında sağlık personeli olanların olmayanlara göre doğru cevap oranları istatistiksel olarak daha yüksek olmasıdır. Şimdiki çalışmayı destekler şekilde Sönmez ve ark. daha önce ilk yardım eğitimi alanların ilk yardım bilgi düzey ortalamalarının almayanlara göre daha fazla olduğunu bildirmiştir (17). Bu durum ilk yardım bilgisinin tekrarlandıkça bilginin kalıcılığının da arttığını göstermektedir.

Sonuç olarak, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeyi başarı oranının orta seviyede olduğu görülmüştür. Bununla beraber teorik bilgilerin doğru cevaplanma oranı yüksekken, detaylı bilgi gerektiren ve uygulama ile ilgili soruların daha az bilindiği tespit edilmiştir. Ayrıca, ailesinde sağlık personeli olanlar ile daha önce ilk yardım kursu alanların sorulara daha çok doğru yanıt verdikleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların eğitim aldıkça ilk yardım bilgi düzeylerinin yükseldiğini göstermektedir. Çok küçük ve basit ilk yardım müdahaleler ile yaralının daha fazla zarar görmesinin ya da ölümünün önüne geçilebileceği göz önüne alındığında ve okul koşullarında ilk yardım olaylarında ilk müdahale edici olarak beden eğitimi öğretmenlerinin olması bu branştaki öğretmenlerin daha iyi bir ilk yardım bilgisine sahip olmaları gerektiğini göstermektedir. Bu bulgular ışığında yükseköğrenim kapsamında verilen ilk yardım derslerinin ve ders saatlerinin artırılması, ataması yapılan beden eğitimi öğretmenlerine stajyerlik dönemi süresince ve konusunda uzman kişiler tarafından ilk yardım dersinin uygulamalı olarak verilmesi önerilmektedir.

## TEŞEKKÜR

Veri toplama aşamasındaki katkılarından dolayı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürü Sayın; Prof. Dr. Yücel OCAK'a teşekkür ederiz.

## KAYNAKLAR

1. Başer M, et al. Evaluating first-aid knowledge and attitudes of a sample of Turkish primary school teachers. *Journal of Emergency Nursing* 2007; 33 (5): 428-432.
2. Güngör A, Köksal AK, Subaşı G ve ark. Gelişme ve Öğrenme. İstanbul, Anı Yayınevi, 2004.
3. Güvercin CH. Kazalar, 2004. <http://saglik.tr.net/ak> (Erişim Tarihi: 03.01.2018).
4. Peden M, Oyegbite K, Ozanne-Smith J, et al. World report on child injury prevention 2009. (Vol. 2008, pp. 1-28). Geneva: World Health Organization. [http://www.em-online.com/download/medical\\_article/37295\\_world%20report%20on%20child%20injury.pdf](http://www.em-online.com/download/medical_article/37295_world%20report%20on%20child%20injury.pdf).
5. Altundağ S, Öztürk MC. Ev kazalarına yönelik eğitimin, güvenlik önlemleri alınması ve kaza görülme sıklığına etkisi. *Ulus Travma Acil Cerrahi Derg* 2007; 13: 180-5.
6. İnanç ÇD, Baysal US, Coşgun L, Taviloğlu K, Ünüvar E. Çocukluk çağı yaralanmalarında hazırlayıcı nedenler. *Türk Ped Arş* 2008; 43: 84-8.
7. World Health Organization. Child and adolescent injury prevention: A WHO plan of action 2006-2015. [https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43267/9241593385\\_eng.pdf?sequence=1&i-sAllowed=y](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43267/9241593385_eng.pdf?sequence=1&i-sAllowed=y) [Erişim Tarihi: 10.06.2019]
8. Dramalı A. Basic first aid practices (Temel ilk yardım uygulamaları). 2nd printing. İzmir, Saray Medical Press, 2001.
9. Rogmans W. Education and legislation are key to preventing child injuries. *Bull World Health Organ* 2009; 87: 334-5.
10. İlk Yardım Yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150729-2.htm>.
11. Spinks AB, McClure RJ, Bain C, Macpherson AK. Quantifying the association between physical activity and injury in primary school-aged children. *PedVatrvcs* 2006; 118: 43-50.
12. Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>
13. Karasar, N.. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
14. Tomruk, Ö.. "Acil Servise Başvuran Hastalara Eşlik Eden Hasta Yakınlarının İlk Yardım Bilgi Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Saptanması", Uzmanlık Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İlk ve Acil Yardım Ana Bilim Dalı, 2002.
15. Kütevin, E., Kütevin, Z. İlk Yardım El Kitabı, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993.
16. Sayre et al. Adult Basic Life Support. *Circulation*, 2000; 102(1): 22-59.
17. Sönmez Y, Uskun E, & Pehlivan A. Okul öncesi öğretmenlerinin temel ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeyleri, Isparta örneği. *Türk Pediatri Arşivi*, 2014; 49.3: 238-246.
18. Yürümez Y, Yavuz Y, Sağlam H, Köken R, Tunay K. Evaluation of the level of knowledge of first aid and basic life support of the educators working in preschools. *Acad Emerg Med* 2007; 5: 17-20.
19. Nayir, T., Uskun, E., Türkoğlu, H., Uzun, E., Öztürk, M., & Kişioğlu, N.. Isparta il merkezinde görevli öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumları. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2011; 18(4): 123-127.